

KOBIETY – WYKŁADOWCY NA WYDZIALE ELEKTRYCZNYM I WYDZIALE ŁĄCZNOŚCI POLITECHNIKI GDAŃSKIEJ DO 1960 R.

Magdalena GRZYMKOWSKA¹, Joanna GOLJANEK²

1. Politechnika Gdańska, Wydział Elektrotechniki i Automatyki
e-mail: s169147@student.pg.edu.pl
2. Politechnika Gdańska, Wydział Elektrotechniki i Automatyki
e-mail: s169153@student.pg.edu.pl

Streszczenie: W artykule zamieszczono wprowadzenie historyczno-obyczajowe, w którym przedstawiono podwaliny równouprawnienia kobiet do wykonywania zawodu nauczyciela akademickiego. Podano dane dotyczące liczby kobiet uczących się w polskich uniwersytetach do lat 60. ubiegłego wieku. Szczególną uwagę poświęcono kobietom wykładającym na Wydziale Elektrycznym i Wydziale Łączności Politechniki Gdańskiej do 1960 roku. Były to: mgr Wanda Rogińska, dr inż. Irena Kuzora-Ziarno (Lindner), mgr Marta Gałuszka oraz dr inż. Marianna Sankiewicz-Budzyńska. Krótko opisano ich wykształcenie, ścieżkę zawodową oraz najważniejsze osiągnięcia.

Słowa kluczowe: kobiety, wykładowcy, Wydział Elektryczny, Wydział Łączności.

1. WPROWADZENIE

W drugiej połowie XIX wieku kobiety rozpoczęły walkę o równouprawnienie, w tym o dostęp do edukacji. Pierwsze uniwersytety otwarte dla kobiet w latach 60. znajdowały się w Szwajcarii. Po nich udostępniono uniwersytety francuskie i brytyjskie [1].

Legalny wstęp do uniwersytetu w Polsce kobiety otrzymały w 1896 r. – był to Uniwersytet Jagielloński w Krakowie, a następnie Uniwersytet Jana Kazimierza we Lwowie. Do tego czasu, brak możliwości kształcenia w Królestwie Polskim skłaniał kobiety do studiowania za granicą. Szacuje się, że w latach 1870-1914 na zagranicznych uczelniach studiowało około 3 tys. Polek [1].

Dużo trudniej niż wykształcenie było kobietom zdobyć posadę nauczyciela akademickiego. Dopiero początek XX wieku dał im taką możliwość. Od 1904 r. kobiety mogły zostać zatrudnione na stanowiskach demonstrantów i stażystów, a dwa lata później mogły zostać asystentem [2].

Wybuch I wojny światowej w 1914 r. zerwał dotychczasowe normy ekonomiczno-społeczne. Uzyskanie świadectwa dojrzałości stało się popularne. Miało to odzwierciedlenie w liczbie kobiet-słuchaczy na polskich uniwersytetach. W latach powojennych 1923/24 kobiety stanowiły 23,7% wszystkich studentów w Polsce. Największą popularnością wśród nich cieszyły się stomatologia – 66,7% kobiet w stosunku do liczby wszystkich studentów, filozofia – 51,7%, farmacja – 40%. Zdecydowanie mniej, bo jedynie 4,5% kobiet było wówczas wśród 6,6 tys. studentów kierunków technicznych [1].

Po II wojnie światowej, kobiety miały ogromne ambicje na to, aby dorównać mężczyznom pod względem

plac i sukcesów zawodowych. Doprowadziło to do znaczącej feminizacji szkół średnich w latach 40. XX wieku i zwiększeniu odsetka liczby kobiet na uniwersytetach, w tym na kierunkach technicznych. Wśród niemal 104 tys. studentów w Polsce, w 1948 r. kobiety stanowiły 36,4% (na kierunkach technicznych 7,5%) [1]. Jednakże pomimo ukończenia studiów z takimi samymi wynikami, kobiety rzadziej zatrudniano na stanowisku asystenta będącego początkiem kariery akademickiej.

W kolejnych latach zwiększała się liczba ogółu studiujących, a także odsetek kobiet na uniwersytetach. Na początku lat 60. wśród 141,6 tys. studentów kobiety stanowiły 38,3% (na kierunkach technicznych 14,2%) [1].

2. KOBIETY – WYKŁADOWCY NA WYDZIALE ELEKTRYCZNYM

Praca na uczelni wyższej przez wiele lat była kojarzona z profesją typowo męską. Wanda Rogińska i Irena Kuzora-Ziarno rozpoczynały swoje kariery akademickie na Politechnice Gdańskiej krótko po zakończeniu II wojny światowej. Były nielicznymi kobietami, które pokonały ówczesne bariery społeczne i wykładały m.in. na Wydziale Elektrycznym Politechniki Gdańskiej.

2.1. Mgr Wanda Rogińska

Wanda Rogińska urodziła się 4 sierpnia 1914 r. w miejscowości Horodek – nieistniejącej już wsi nad Zalewem Solińskim. W 1918 r. wraz z rodzicami, Czesławem i Aliną, przeprowadziła się do Wilna [3].

Uzyskała świadectwo dojrzałości w 1932 r. kończąc tym samym szkołę średnią. Jesienią tego roku została przyjęta na Wydział Matematyczno-Przyrodniczy Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie. Studia wyższe ukończyła w 1936 r. uzyskując dyplom magistra filozofii w zakresie matematyki [4].

Po zdobyciu tytułu, 1 września 1936 r. Wanda Rogińska rozpoczęła pracę jako nauczycielka w szkołach średnich ogólnokształcących w Wilnie. W czasie okupacji niemieckiej udzielała prywatnych lekcji [3].

W marcu 1945 r. wróciła do Polski i rozpoczęła pracę w szkolnictwie średnim w Lublinie, Łodzi i ostatecznie w Sopocie [3].

Kolejnym etapem na ścieżce zawodowej Wandy Rogińskiej było wykładanie matematyki w Studium Nauczycielskim w Gdańsku. W latach 1955-1961 pełniła

funkcję kierownika Wydziału Matematyczno-Fizycznego tej szkoły [4].

Rys. 1. Zdjęcie portretowe mgr Wandy Rogińskiej [4]

W latach 1961-1964 prowadziła wykłady z matematyki w Wyższej Szkole Pedagogicznej w Gdańsku. Pełniła obowiązki kierownika Zakładu Metodyki Nauczania Matematyki i kierownika Studium Dziennego Wydziału Matematyki, Fizyki i Chemii [4].

Jednakże głównym miejscem pracy mgr Wandy Rogińskiej była Politechnika Gdańska, gdzie od września 1946 r. aż do przejścia na emeryturę prowadziła zajęcia dydaktyczno-wychowawcze. W latach 1946-1957 kolejno zajmowała stanowiska od młodszego asystenta do adiunkta przy III Katedrze Matematyki. Następnie w latach 1957-1961 pracowała na stanowisku zastępcy profesora [4]. Matematyka stanowiła w tych czasach drugi po fizyce fundament wykształcenia elektryka. Na Wydziale Elektrycznym prowadzili ją wykładowcy przypisani do innych jednostek Politechniki Gdańskiej. Przez pierwsze cztery lata po wojnie, matematykę na studiach dziennych wykładał prof. dr hab. Stanisław Turski, potem przez trzy lata z-ca prof. dr Wacław Pawełski. Przez wiele kolejnych lat prowadził ją prof. Eustachy Tarnawski [5]. Po jego przejściu na emeryturę w 1970 r., wykłady przejęła mgr Wanda Rogińska. Rok wcześniej została powołana na stanowisko kierownika Zakładu Naukowo-Dydaktycznego na Wydziale Elektrycznym w Instytucie Matematyki Politechniki Gdańskiej. W styczniu 1974 r. po zmianach organizacyjnych w instytucie, zachowując pełen zakres dotychczasowych obowiązków, pozostała pracownikiem naukowo-dydaktycznym Zakładu Optymalizacji [4].

Wanda Rogińska za swą aktywną postawę i działalność na rzecz Uczelni i studentów otrzymała w 1966 r. nagrodę Ministra Szkolnictwa Wyższego. Ponadto w latach 1953-1971 odebrała dziewięć nagród rektorskich Rektorów Politechniki Gdańskiej, a w 1972 r. została odznaczona Złotym Krzyżem Zasługi [4].

2.2. Dr inż. Irena Kuzora-Ziarno (Lindner)

Irena Lindner urodziła się 18 lipca 1928 r. w Warszawie. Jako dziecko przeżyła aresztowanie

i rozstrzelanie ojca – Romualda Lindnera. Całą okupację spędziła z matką – Cecylią Skrzypińską [3].

Ukończyła dwuletnią szkołę handlową. W marcu 1945 r. po śmierci matki, wyjechała z ciotką do Trójmiasta. W Gdyni ukończyła gimnazjum ogólnokształcące uzyskując tzw. małą maturę [3].

W 1946 r. została przyjęta na Kurs Wstępny Politechniki Gdańskiej. Rok później rozpoczęła studia na Wydziale Chemicznym, a następnie na Wydziale Elektrycznym. Na 3. roku rozpoczęła pracę w I Katedrze Matematyki jako zastępca asystenta, a po uzyskaniu dyplomu jako asystent. Tytuł magistra inżyniera obroniła w czerwcu 1952 roku. Rok później awansowała na starszego asystenta. Od października 1952 r. do końca 1957 r. prowadziła wykłady z matematyki na 1. i 2. roku Studium Wieczorowego oraz na 2. roku Wydziału Elektrycznego i Wydziału Łączności. W 1954 r. przeniosła się do Katedry Elektrotechniki Teoretycznej [3]. Na Politechnice Gdańskiej obroniła doktorat pt. "Elektryczny model stacjonarnych oscylacji cieczy idealnych o swobodnej powierzchni" [7].

Rys. 2. Zdjęcie portretowe dr inż. Ireny Kuzory-Ziarno [6]

W 1966 r. wyjechała z Gdańska i podjęła pracę w ówczesnej Wyższej Szkole Inżynierskiej w Rzeszowie. Objęła tam stanowisko docenta i kierownictwo w powstałym rok wcześniej Zakładzie Elektrotechniki. Kierowała licznymi badaniami naukowymi i projektami w zakresie modelowania analogowego i cyfrowego [6].

Irena Kuzora-Ziarno była jednym z pierwszych pracowników Wydziału Elektrycznego Politechniki Rzeszowskiej. W latach 1967-1971 sprawowała funkcję prodziekana, a następnie w roku akademickim 1971/72 została wybrana na dziekana [6].

Za swą działalność naukową, dydaktyczną i organizacyjną otrzymała wiele wyróżnień i odznaczeń, z których do najważniejszych należy zaliczyć: Złoty Krzyż Zasługi, Medal Komisji Edukacji Narodowej, Odznaka Zasłużonym dla Województwa Rzeszowskiego, Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski i Medal Zasłużonym dla Politechniki Rzeszowskiej im. Ignacego Łukasiewicza [6].

Irena Kuzora-Ziarno zmarła 22 grudnia 2015 r. w Rzeszowie w wieku 87 lat [6].

3. KOBIETY – WYKŁADOWCY NA WYDZIALE ŁĄCZNOŚCI

W historii Wydziału Łączności, stanowisko wykładowcy objęły jedynie dwie kobiety. Pierwszą z nich była mgr Marta Gałuszka, która w początkowym okresie funkcjonowania Wydziału była jedyną wykładającą kobietą. Dopiero pod koniec lat 50., na Wydziale Łączności swoje wykłady rozpoczęła również doc. dr inż. Marianna Sankiewicz-Budzyńska.

3.1. Mgr Marta Gałuszka

Marta Gałuszka urodziła się 19 lutego 1915 r. w Mucharzu koło Wadowic, jako córka Ludwika i Heleny z domu Łagosz [3].

Od 1927 r. uczęszczała do Miejskiego Gimnazjum Żeńskiego w Toruniu, gdzie w czerwcu 1933 r. uzyskała świadectwo dojrzałości. W latach 1933-1938 odbyła studia z zakresu matematyki na Wydziale Filozoficznym Uniwersytetu Jagiellońskiego, jednakże dopiero w maju 1946 r. uzyskała stopień magistra filozofii w zakresie matematyki [3].

Kariere zawodową rozpoczęła w 1940 r. Przez pierwsze 5 lat brała udział w tajnym nauczaniu w Pionkach koło Radomia. Następnie objęła na rok posadę w Państwowej Fabryce Farmaceutyczno-Chemicznej „Pebeco” w Poznaniu w charakterze referentki oświatowej. W latach 1946-1951 nauczala matematyki w szkołach średnich w Poznaniu i Warszawie [3].

Rys. 3. Zdjęcie portretowe mgr Marty Gałuszki [8]

Marta Gałuszka rozpoczęła pracę na Politechnice Gdańskiej we wrześniu 1951 r. jako adiunkt II Katedry Matematyki przy wydziale Mechanicznym. Od grudnia tego samego roku zaczęła samodzielnie prowadzić wykłady z matematyki na 1. roku, najpierw na Wydziale Elektrycznym i na Wydziale Budownictwa Wodnego, a od października 1952 r. na Wydziale Łączności. W 1957 r. objęła stanowisko z-cy profesora, a cztery lata później starszego wykładowcy. Prowadziła również dużą część prac administracyjnych w Katedrze Matematyki. Przeszła na emeryturę w 1973 r. [3].

Marta Gałuszka przez kilkanaście lat pełniła funkcję opiekuna 1. roku Wydziału Łączności. Za działalność tą na

wniosek studentów w 1963 r. została odznaczona Honorową Odznaką Zrzeszenia Studentów Polskich. Ponadto uhonorowano ją Srebrnym i Złotym Krzyżem Zasługi oraz Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski [3, 8].

3.2. Doc. dr inż. Marianna Sankiewicz-Budzyńska

Marianna Sankiewicz urodziła się 26 września 1921 r. w Przerośli na Suwalszczyźnie, jako córka Kazimierza i Marianny z domu Piszczako [3].

Od 1936 r. uczęszczała do Gimnazjum Ogólnokształcącego w Starogardzie Gdańskim, gdzie w 1939 r. uzyskała tzw. małą maturę [3].

W 1945 r. Marianna Sankiewicz rozpoczęła pracę w warszawskiej siedzibie Polskiego Radia. Po paru miesiącach, zgodnie z jej prośbą, została skierowana do powstającej rozgłośni w Gdańsku. Równoległe z pracą rozpoczęła studia na Wydziale Elektrycznym Politechniki Gdańskiej, gdzie po pięciu latach uzyskała tytuł magistra inżyniera elektryka w specjalności radiotechnika [10].

Rys. 4. Zdjęcie portretowe doc. dr inż. Marianny Sankiewicz-Budzyńskiej [9]

W 1952 r. uzyskała etat na Politechnice Gdańskiej jako starszy asystent w Katedrze Radiotechniki Nadawczej na Wydziale Łączności. Od 1958 r. pracowała natomiast jako adiunkt, a następnie wykładowca oraz starszy wykładowca w Katedrze Radiokomunikacji [10].

W 1960 r. Marianna Sankiewicz po raz pierwszy została powołana na stanowisko prodziekana Wydziału do spraw studenckich. W kolejnych latach nominacja ta została powtórzona jeszcze pięć razy [10].

W roku 1966 w Zakładzie Hydroakustyki i Elektrofonii, kierowanym przez prof. Zenona Jagodzińskiego, Marianna Sankiewicz zorganizowała Pracownię Elektrofonii i uruchomiła specjalizację dydaktyczną elektrofonii, później nazwaną Inżynierią Dźwięku. Współpracowała wtedy z prof. Januszem Groszkowskim, członkiem rzeczywistym Polskiej Akademii Nauk i przez wiele lat jej prezesem. Właśnie pod jego kierunkiem przygotowywała pracę doktorską na temat „Opór ujemny opornościowo stabilny”, którą obroniła w 1968 r. [10].

Następnie od 1970 r. pracowała na stanowisku docenta, a w 1981 r., jako pierwsza kobieta w historii Politechniki Gdańskiej, została wybrana na prorektora do spraw kształcenia. Rok później na Wydziale Elektrycznym powołano Zakład Inżynierii Dźwięku, w którym wraz z mężem, Gustawem Budzyńskim, prowadziła badania naukowe i zajęcia dydaktyczne ze studentami [10].

W 1991 r. Marianna Sankiewicz została pierwszą przewodniczącą polskiej sekcji Audio Engineering Society (AES) – światowego towarzystwa naukowego zajmującego się inżynierią dźwięku. Cztery lata później wybrano ją na dwuletnią kadencję na funkcję wiceprezydenta AES do spraw Europy centralnej [10].

Marianna Sankiewicz została uhonorowana licznymi odznaczeniami i medalami. Odznaczono ją m.in. Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski, Krzyżem Komandorskim Orderu Odrodzenia Polski, Medalem Komisji Edukacji Narodowej, wspólnie z mężem medalem „Zasłużeni w Historii Miasta Gdańska”, medalem Polskiego Towarzystwa Akustycznego oraz Audio Engineering Society Fellowship Award [10].

Marianna Sankiewicz-Budzyńska zmarła 29 maja 2018 roku w Gdańsku w wieku 97 lat [9].

4. WNIOSKI KOŃCOWE

Kobiety wykładające na Wydziale Elektrycznym i Wydziale Łączności do 1960 r. stanowiły mniejszość wśród wszystkich wykładowców. Niezwykle rzadkie było również sprawowanie przez kobietę funkcji prorektora czy dziekana. Dopiero w 1981 r. doc. dr inż. Marianna Sankiewicz-Budzyńska, zajmując stanowisko prodziekana, dokonała tego jako pierwsza w historii Politechniki Gdańskiej. W publikacji przedstawiono również karierę dr inż. Ireny

Kuzory-Ziarno, która w 1971 r. została powołana na stanowisko dziekana Wydziału Elektrycznego Politechniki Rzeszowskiej.

5. BIBLIOGRAFIA

1. Popiński K.: *Feminization of higher education in Poland in 1918-2018*, Poznań 2019.
2. Miłoszewska-Kielbiewska A.: *Obraz kobiety XX i XXI wieku w wybranych polskich czasopismach i poradnikach dobrego wychowania*, Warszawa 2015.
3. Materiały archiwalne, Archiwum Politechniki Gdańskiej, data dostępu 04.08.2020.
4. Koralewski K.: *Dwadzieścia lat później: 1965-1971 Gdańsk*, Politechnika Gdańska 1991.
5. Musiał E.: *Lata 1945-1955 – początki polskiej Politechniki Gdańskiej*. Wydział Elektrotechniki: wczoraj i dziś: księga jubileuszowa 1904-2004, Gdańsk, Wydział Elektrotechniki i Automatyki Politechniki Gdańskiej, 2004.
6. Ostasz G.: *Wspomnienie doc. dr inż. Ireny Kuzory-Ziarno*, *Zeszyty Naukowe Politechniki Rzeszowskiej*, zeszyt 36, 2017.
7. Wikipedia, https://pl.wikipedia.org/wiki/Irena_Kuzora-Ziarno, data dostępu 20.07.2020.
8. *Księga Jubileuszowa XL-lecia Wydziału Elektroniki PG 1952-1992 Tom 1*, Gdańsk 1992.
9. Gedanopedia, https://www.gedanopedia.pl/gdansk/?title=SANKIEWICZ-BUDZYŃSKA_MARIANNA, data dostępu 20.07.2020.
10. Publikacja z okazji jubileuszu prof. M. Sankiewicz zredagowana i wydana przez zespół jej wychowanków: Marianna Sankiewicz. *Dała nam skrzydła...*, Gdańsk 2011.

WOMEN - LECTURERS AT THE FACULTY OF ELECTRICAL ENGINEERING AND THE FACULTY OF COMMUNICATIONS AT THE GDAŃSK UNIVERSITY OF TECHNOLOGY UNTIL 1960

The article contains historical and moral introduction, which presents the foundations of the equality of women in the profession of academic teacher. The data concerning the number of women studying at Polish universities until the 1960s is given. Particular attention was paid to women teaching at the Faculty of Electrical Engineering and the Faculty of Communications of the Gdańsk University of Technology until 1960. Their education, career path and most important achievements are briefly described. The first is the figure of M.A. Wanda Rogińska, who in 1946 started working at the Gdańsk University of Technology, and since 1970 has been lecturing on mathematics at the Faculty of Electrical Engineering. The next fragment is devoted to EngD Irena Kuzora-Ziarno (Lindner). In the years 1952-1957 she lectured on mathematics at the Faculty of Electrical Engineering and the Faculty of Communications, and from 1966 she worked at the Rzeszów University of Technology. Then, the figure of M.A. Marta Gałuszka was presented – a woman who lectured on mathematics from the very beginning of the Faculty of Communications. The last woman presented in the article is EngD Marianna Sankiewicz-Budzyńska, who was the first woman in the history of Gdańsk University of Technology to become the deputy dean.

Keywords: women, lecturers, Faculty of Electrical Engineering, Faculty of Communications.